

# **NGHỊ LUẬN VỀ MỘT TÁC PHẨM, MỘT ĐOẠN TRÍCH VĂN XUÔI**

---

## **A – MỤC TIÊU BÀI HỌC**

Giúp HS :

– Có kĩ năng vận dụng các thao tác phân tích, bình luận, chứng minh, so sánh,... để làm bài văn nghị luận văn học.

– Biết cách làm bài văn nghị luận về một tác phẩm, một trích đoạn văn xuôi.

## **B – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý**

### **I – NỘI DUNG**

#### **1. Đặc điểm bài học**

Bài học được tiến hành bằng hình thức luyện tập làm văn nghị luận về một tác phẩm, đoạn trích văn xuôi, thông qua những đề văn cụ thể. Từ thực tế luyện tập, GV hướng dẫn HS hình thành tri thức về kĩ năng làm kiểu bài nghị luận này.

#### **2. Trọng tâm bài học**

Rèn luyện cách phân tích, bình luận căn cứ vào đặc điểm của tác phẩm, bám sát câu chữ, chi tiết, tránh nói chung chung, suy diễn vô căn cứ.

### **II – PHƯƠNG PHÁP VÀ TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC**

#### **1. Phương pháp dạy học**

GV nêu câu hỏi gợi ý, HS trả lời. Chủ trì buổi luyện tập, GV chỉnh sửa những phát biểu sai, củng cố những kiến thức cần thiết và tổng kết luyện tập.

#### **2. Tiến trình tổ chức dạy học**

**Bước 1 :** GV lần lượt nêu các câu hỏi hướng dẫn HS tìm hiểu đề và các ý cần thiết để làm bài. Dưới đây là gợi ý giải đáp các câu hỏi đã nêu ra trong SGK.

##### **Đề 1**

a) Gợi ý tìm hiểu đề

Xem gợi ý đã trình bày trong SGK.

b) Gợi ý lập dàn bài

Có nhiều kiểu dàn bài, miễn đạt sự rõ ràng, hợp lí là được. Dưới đây chỉ là một cách gợi ý.

### *Mở bài*

Giới thiệu ngắn gọn truyện ngắn *Tinh thần thể dục* của nhà văn Nguyễn Công Hoan.

### *Thân bài*

– Đặc sắc của kết cấu truyện : Truyện gồm những cảnh khác nhau tưởng như rời rạc (cảnh van xin, đút lót, thuê người đi thay, bị áp giải đi xem đá bóng), nhưng đều tập trung biểu hiện chủ đề : bọn quan lại cầm quyền cưỡng bức dân chúng để thực hiện một ý đồ bịa bợm đen tối.

– Mâu thuẫn và tính chất trào phúng của truyện :

+ Việc xem đá bóng vốn mang tính chất giải trí bỗng thành một tai họa giáng xuống người dân.

+ Sự tận tuy, siêng năng thực thi lệnh trên của lí trưởng đã gấp phải mọi cách đối phó của người dân khổn khổ.

– Đặc điểm ngôn ngữ của truyện :

+ Ngôn ngữ người kể chuyện : rất ít lời, mỗi cảnh có khoảng 2 dòng, như muốn để người đọc tự hiểu lấy ý nghĩa.

+ Ngôn ngữ các nhân vật : lời đối thoại giữa các nhân vật rất tự nhiên, sinh động,... thể hiện đúng thân phận và trình độ của họ. Ngôn ngữ của lí trưởng không mang “kiểu cách hành chính” nào cả... Qua ngôn ngữ các nhân vật, người đọc có thể hình dung đó là một xã hội hỗn độn.

– Giá trị hiện thực và ý nghĩa phê phán của truyện : Tác giả dùng bút pháp trào phúng để châm biếm trò lừa bịp của chính quyền. Nội dung truyện không phải hoàn toàn bịa đặt. Để tách người dân khỏi ảnh hưởng của các phong trào yêu nước, thực dân Pháp đã bày ra các trò thể dục, thể thao (đua xe đạp, thi bơi lội, đấu bóng đá) để đánh lạc hướng. Do đó, truyện “cười ra nước mắt” này có ý nghĩa hiện thực, có giá trị châm biếm sâu sắc.

### *Kết bài*

Qua tác phẩm, cần thấy được mối quan hệ giữa văn học và thời sự ; văn học và sự thức tỉnh xã hội.

### *Đề 2*

a) Gợi ý tìm hiểu đề

– Trong *Chữ người tử tù*, tác giả sử dụng nhiều từ Hán Việt cổ, cách nói cổ để dựng nên những cảnh tượng, những con người thời phong kiến suy tàn. Với giọng

văn cổ kính trang trọng, tác giả nói đến những con người tài hoa, trọng thiên lương nay chỉ còn là “vang bóng” của “một thời”.

– Trong *Hạnh phúc của một tang gia*, tác giả dùng nhiều từ, nhiều cách chơi chữ để mỉa mai, giễu cợt tính chất giả dối, lố lăng, đồi bại của xã hội “thượng lưu” ở thành thị những năm trước Cách mạng tháng Tám.

– Việc dùng từ, chọn giọng văn phải hợp với chủ đề của truyện và thể hiện đúng tư tưởng tình cảm của tác giả.

#### b) Gợi ý lập dàn bài

Có thể viết theo trình tự các câu hỏi khi tìm hiểu để lập dàn bài cho riêng mình.

**Bước 2 :** GV tổ chức cho HS thảo luận để hình thành tri thức cơ bản về cách viết bài nghị luận về một tác phẩm, đoạn trích văn xuôi.

### III – KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

#### 1. Kiểm tra, đánh giá

Qua luyện tập, GV hiểu rõ hơn trình độ của HS, để phát huy những ưu điểm và khắc phục những thiếu sót trong những giờ học sau.

#### 2. Gợi ý giải bài tập

Nghệ thuật châm biếm, đả kích trong truyện ngắn “Vi hành” của Nguyễn Ái Quốc :

– Truyện ngắn “Vi hành” châm biếm, đả kích vua bù nhìn Khải Định và bọn mật thám Pháp trong chuyến Khải Định công du sang Pháp dự đấu xảo Pa-ri.

– Đòn châm biếm, đả kích tập trung vào các mặt :

+ Biến Khải Định thành một tên hề (màu da khác lạ, ăn mặc nhố nhăng).

+ Biến Khải Định thành một kẻ có hành động lén lút đáng ngờ (vi hành vào chốn ăn chơi, vào hiệu cầm đồ,...).

+ Biến mật thám Pháp thành những người “phục vụ tận tuy” (bám lấy để giày...) với cái nhìn hổ đồ, lẩn lộn...

Cần chú ý đến những từ ngữ, giọng văn tác giả đã sử dụng (qua những đoạn đối thoại của đôi thanh niên Pháp). Kết thúc bài viết cần có những nhận định về giá trị tư tưởng và nghệ thuật của truyện ngắn “Vi hành”.

Tổng kết : GV nhận xét về buổi luyện tập, khẳng định những ưu điểm và nói rõ hơn một vài điều cần lưu ý để làm tốt bài văn nghị luận về một tác phẩm hay đoạn trích văn xuôi.